

Yugoslavya'nın Dağılma Sürecindeki Krizlere Yönelik Yunanistan'ın Politikalarının Analizi

The Analysis of Policies of Greece Towards The Crises in the Disintegration Process of Yugoslavia

Gülnur AKIN*

*Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Bölümü Yüksek Lisans Programı Programı.

E-mail: akingulnr@gmail.com

 ORCID: orcid.org/0009-0005-6495-8837

Kader ÖZLEM**

**Doç. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Siyasi Tarih Anabilim Dalı.

E-mail: kaderozlem@gmail.com

 ORCID: orcid.org/0000-0003-4780-2118

Öz

Bu çalışmanın amacı Yugoslavya'nın dağılma süreciyle birlikte ortaya çıkan kriz alanlarına yönelik Yunanistan'ın benimsemiş olduğu politikaları analiz etmektir. Yunanistan'ın Balkanlar politikası, Soğuk Savaş sonrası dönemde Balkan coğrafyasına hâkim olan istikrarsız ortamdan doğrudan etkilenmiştir. Yugoslavya'nın dağılma sürecinde ortaya çıkan Bosna Hersek Krizi, Makedonya İsim Sorunu ve Kosova Krizi kapsamında izlediği politikalar Yunanistan'ın 1990'lı yıllar boyunca Balkanlar politikasını şekillendiren önemli parametreleri oluşturmuştur. Özellikle Makedonya ile yaşanan isim sorunu Yunanistan'ın dış politikasını uzun bir süre boyunca meşgul ederken politik gündeminin de odağı haline almıştır. Yunanistan'ın bu süreçte Balkanlar'da izlediği politikalarda Ortodoks Hristiyan kimliğine sık sık atıfta bulunulmuştur. Ortodoks Hristiyan kimlik üzerinden ve tarihsel müttefiklik ilişkileri kapsamında Sırlarla yakın ilişkilerin geliştirilmesi kolaylaşmıştır. Ayrıca hem Yunan dış politikasında hem Yunan kamuoyunda Sırp yanlı politikalar daha fazla benimsenmiştir. Ulusal güvenlik endişeleri de Yunanistan'ın bu dönemdeki Balkanlar politikalarına etki etmiş, özellikle Türkiye bu noktada dikkat çeken bir aktör olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yunanistan'ın Balkanlar Politikası, Yugoslavya'nın Dağılma Süreci, Makedonya İsim Sorunu, Bosna Hersek Krizi, Kosova Krizi.

Abstract

This study aims to analyze the policies adopted by Greece regarding the areas of concern that emerged during the disintegration process of Yugoslavia. Greece's Balkans policy has been influenced directly by the unstable environment prevailing in the Balkan region in the post-Cold War era. The policies pursued by Greece during the disintegration process of Yugoslavia, in the context of the Bosnia and Herzegovina Crisis, the Macedonia Name Dispute, and the Kosovo Crisis, have constituted significant parameters shaping Greece's Balkans policy throughout the 1990s. While the name dispute with Macedonia engages its foreign policy for an extended period, it has also become a focal point of Greece's political agenda. During this process, Greece has frequently referred to Orthodox Christian identity in the policies it followed in the Balkans. The Orthodox Christian identity and historical alliance have facilitated the development of relations with Serbs. Additionally, pro-Serbian policies have been increasingly embraced both in Greek foreign policy and among the Greek public. As national security concerns have influenced Greece's Balkans policies during this period, Turkey has been a noteworthy actor in this regard.

Keywords: Greece's Balkans Policy, the Disintegration Process of Yugoslavia, Macedonia Naming Dispute, Bosnia and Herzegovina Crisis, Kosovo Crisis.

To Cite This Article/Bu Makaleye Atıf İçin: Akın, G.; Özlem, K. (2024). Yugoslavya'nın Dağılma Sürecindeki Krizlere Yönelik Yunanistan'ın Politikalarının Analizi. *Journal of Diplomatic Research*, 6(1), 30-49.

Giriş

Bir Balkan devleti olarak Yunanistan bölgede yaşanan gelişmelerden doğrudan etkilenmektedir. 1990'lı yıllarda Yugoslavya ölçeğinde kendisini gösteren parçalanma süreci ve peşi sıra ortaya çıkan krizler söz konusu durumu doğrulamasının yanında kendisinden Avrupalı müttefiklerinin beklentileri bölgedeki gelişmelere angaje olmasını beraberinde getirmiştir. Söz konusu angajman daha ziyade jeopolitik bir zaruretle kendisini göstermiştir. Ancak kimlik tanımıyla çıkar tanımı arasındaki korelasyon jeopolitik zarureti pekiştiren bir mahiyet üstlenmiştir.

Esasen Yunanistan açısından Balkan kimliği, Avrupalı veya Akdenizli kimliklerinin oldukça gerisinde kalsa da tarihsel, coğrafi, demografik ve jeopolitik gerekçeler Atina yönetimini bölgeye yönlendirmektedir. Zira teritoryal açıdan bir Balkan devleti olan Yunanistan sahip olduğu bu verili öğeden tarihsel boyutla makro ölçüde yararlanmak istemiştir. Kimliğin tarihsel özel süreçler kapsamında şekillendiği dikkate alındığında, mirasçısı olarak kendisini addettiği Doğu Roma İmparatorluğu'nun (Bizans) Orta Çağ Balkanlar'ında var olan hâkimiyeti bu durumu göstermektedir. Osmanlı Devleti'nden bağımsızlığını elde etmesinin ardından yaklaşık 90 yıl boyunca Balkanlar'ın Megali İdea için en önemli genişleme sahası olarak görülmesi gibi parametreler söz konusu duruma örnektir. Ayrıca Yunanistan'ın bağımsız bir devlet olarak tarih sahnesine çıkmasının ardından homojen bir ulus devlet konumuna gelmesi sadece ülkesindeki azınlıkların göç ettirilmesiyle değil, aynı zamanda Balkanlar'da yaşayan Yunan dilli akraba toplulukların (Rum)¹ göçleriyle mümkün olabilmektedir. Bununla birlikte Balkanlar'da yaşayan birkaç bin kişiden oluşan Rum topluluğun yanı sıra dini açıdan bölgedeki Ortodoks Hristiyan topluluklar, Atina yönetiminin bölgedeki gelişmelere kayıtsız kalamayacağı bir durum yaratmaktadır.

Diğer taraftan, 1990'lı yıllarla birlikte gerek So-

ğuk Savaş döneminin sona ermesinin getirdiği yeni konjonktür gerek Yugoslavya'nın kanlı bir şekilde dağılma sürecine girmesi Yunanistan'ın bölge politikalarında değişim yaratmıştır. Zira komünist rejimlerden arınmaya çalışan bölge ülkeleriyle ikili ilişkilerini geliştirmeye çalışan Yunanistan; Bulgaristan, Romanya ve Arnavutluk ile ilişkilerine ayrı bir önem vermiştir. Ancak Yugoslavya'nın dağılma sürecine girmesinin yarattığı kaotik ortam Atina için yeni sorunların başlangıcı olmuştur. Yugoslavya ile 1974 sonrasında oldukça iyi ilişkilere sahip olan Atina yönetimi, bu olumlu tabloyu 1992 sonrası dönemde tarihsel müttefiki durumunda olan Sırbistan ölçeğine indirgemiş ve Belgrad'ın yanında yer almıştır. Ancak Yugoslavya'nın dağılma döneminde kendisi için en önemli sorun alanı Bosna Hersek veya Kosova değil, öncelikli tehdit olarak gördüğü Makedonya'nın isim sorunu olmuştur.

Bu çalışmanın amacı, Yugoslavya'nın dağılma sürecinde ortaya çıkan kriz alanlarına yönelik Yunanistan'ın dış politikasını saptamaktır. 1990'lı yıllar boyunca Balkanlar'da etkisini sürdüren Yugoslavya'nın dağılma sürecinde temel odak noktası 1992-1995 arasındaki dönem olmasına rağmen ortaya çıkan kriz alanlarının etkileri uzun bir döneme yayılmış ve 2000'li yıllarda da etkisini devam ettirmiştir. Bu hususta, sorunların 2000'li yıllardaki yansımaları da ilgili yerlerde çalışmada yer verilmiştir. Yugoslavya'nın dağılma sürecine ilişkin Yunan dış politikasının parametrelerinin saptanmaya çalışıldığı bu çalışma, Türkçe literatürde alana yönelik görülen eksiklikten dolayı inceleme konusu olarak ele alınmıştır. Nitel veri analizine başvuru yapılan çalışmada Bosna Hersek, Kosova ve Makedonya özelinde Yunanistan'ın izlediği politikalar kimlik temelinde bir nedensellik ilişkisi içerisinde aktarılmıştır. Bu çerçevede çalışmanın analitik yapısı Yunan dış politikasının tarihsel süreç içerisinde ana hatlarını ve Yugoslavya'nın dağılma sürecini içeren ilk iki kısım sonrasında mikro ölçekte Bosna Hersek, Makedonya ve Kosova krizleri bağlamında Ati-

1 Söz konusu durum 19. yüzyıl ve 20. yüzyıl başlarında Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'dan çekilme sürecinde görüldüğü gibi I. Dünya Savaşı sonrasında yaşanan mübadelelerde de kendisini göstermiştir. Bu konuda yapılan bir çalışma için bkz., (Özlem, 2019: 234-235).

na yönetiminin politikalarının incelenmesinden oluşmaktadır. Çalışmada temel olarak Yugoslavya'nın dağılma sürecinde Yunan dış politikasının hangi noktalara odaklandığı sorusu üzerinden hareket edilirken, bu politikaların neden Belgrad merkezli ilerlediği ise çalışmanın alt sorusu olarak cevaplanmaya çalışılmıştır.

Ana Hatlarıyla Tarihsel Süreç İçerisinde Yunan Dış Politikası

Soğuk Savaş döneminin sona ermesiyle birlikte ortaya çıkan yeni uluslararası konjonktürün belirsiz durumu pek çok devletin politikalarında önemli değişikliklere sebep olmuş, Sovyetler Birliği'nin dağılması Batı Bloğu tarafından küresel düzeydeki güvenlik tehdidi olarak değerlendirilen komünizmin sonunu getirmiştir. Soğuk Savaş dönemiyle birlikte geri planda kalan bölgesel sorunlar Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte gün yüzüne çıkmış, devletler yeni fırsatlar ve risklerle karşı karşıya kalmıştır. Oluşan yeni konjonktür Avrupalı pek çok devletin dış politika ve güvenlik politikalarında önemli değişikliklere sebep olsa da Yunanistan'ın güvenlik tehdidi algılamasında önemli bir değişiklik yaşanmamış (Moustakis & Sheehan, 2000: 95), Türkiye'nin Yunan ulusal güvenliği için birincil güvenlik sorunu olduğuna dair düşünce varlığını sürdürmüştür. Bunun sebepleri 1990'lı yılların öncesinde Yunanistan'ın dış politika ve güvenlik anlayışında görülmektedir.

Yunanistan ilk ortaya çıktığı tarih itibarıyla dış politikasının temel hedefi Megali İdea üzerinden şekillenirken, buna bağlı olarak Yunanistan uzun bir süre Osmanlı Devleti topraklarına yönelik izlenen yayılcı (irredantist)² politikalar çerçevesinde hareket etmiştir. Zira Yunanistan bağımsızlığını elde ettiği tarih itibarıyla büyük bir Yunan popülasyonu Osmanlı Devleti'nin sınırları içinde kalmıştır (Grigoriadis, 2013: 21). Bu nedenle Yunanistan kurulduktan sonra Balkanlar'da ve Osmanlı Devleti içerisinde Yunanca konuşan Ortodoks Hristiyan halkın yaşadığı bölgelere doğru yayılma politikaları benimsemiştir. Yunanistan'ın

bu yayılcı politikaları 1844 yılında Ioannis Kollittis'in parlamentoda gerçekleştirdiği konuşmasıyla somut bir nitelik kazanmıştır. "Yunan Krallığı tüm Yunanistan değil yalnızca onun en küçük ve en eksik parçası" açıklamasıyla birlikte Megali İdea ilk kez bir kavram olarak dile getirilmiştir (Clogg, 2018: 56-57; Heraclides, 2002: 59-60). Megali İdea politikası, Yunanların Türklere karşı Anadolu'da kesin bir yenilgiye uğradıkları 1922 yılına kadar Yunan dış politikasının temel politik hedefini oluşturmuş, Anadolu'da alınan ağır yenilgi de Yunan ulusal tarihinde Küçük Asya Felaketi (*Mikrasiatiki Katastrofi*) olarak yerini almıştır. Küçük Asya Felaketi, Yunan dış politikasında Megali İdea'nın çökmesine sebep olurken, Mudanya Mütarekesi ile "Büyük Yunanistan için ileri" sloganı da son bulmuştur (Özsüer, 2022: 8). Bu noktada 1830-1922 yılları arasında Yunan dış politikasının temel hedefi Megali İdea doğrultusunda yayılcı bir çizgide ilerlemiştir.

Yunanistan 1922'de Anadolu macerasında yaşadığı Küçük Asya Felaketi'nden sonra kuzey sınırındaki devletleri önemli bir güvenlik tehdidi olarak algılamış, bu düşünce II. Dünya Savaşı ve akabinde gerçekleşen Yunan İç Savaşı ile birlikte daha da pekişmiştir. Uzun yıllar boyunca Yunanistan için kuzey sınırı savaşıla ve güvensizlikle ilişkilendirilmiştir (Koliopoulos, 2002:28). Yunan dış politikasında önemli bir kırılma tarihi de bu hususta II. Dünya Savaşı sonrası uluslararası sistemde hâkim olan Soğuk Savaş döneminde yaşanmıştır. Dış politikasında üçüncü aktörlerin etkisine açık olan Yunanistan, II. Dünya Savaşı sonrası kurulan yeni uluslararası sistemin yapısından etkilenmiştir. Yunan İç Savaşı'nın sona erdiği 1949 yılından 1974 yılına kadar Yunan dış politikası daha çok "Kuzeyden gelen komünist tehdit" üzerinde şekillenmiştir (Kırlıdökme, 2016: 53). Truman Doktrini (1947) ve Marshall Yardımları (1948) ile birlikte Soğuk Savaş döneminin iki kutuplu sistemi içerisinde Batı Bloğu'yla yakınlaşan Yunanistan, bu noktada komünist ideolojiyi ve komünizmi benimseyen Balkan devletlerini ulusal güvenliği için tehdit olarak algılamıştır.

2 Türk Dil Kurumu (TDK) "irredantist" kavramı için "kurtarımcılık" terimini önermektedir. <https://sozluk.gov.tr/> (e.t. 14.07.2024).

Bu durum Yunan dış politikasının Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) odaklı ilerlemesinde önemli bir etki yaratmış, Yunan dış politikası Atlantikçi bir çizgide ilerlemeye başlamıştır. Yunanistan'ın jeostratejik konumu Batı Avrupa'nın Sovyetler Birliği'ne karşı savunulmasında hayati bir önem taşımış, Türkiye ile birlikte NATO'daki pozisyonları karşılıklı olarak güçlenmiştir (Veremis, 1997: 95). NATO söz konusu olduğunda Yunanistan için güvenlik endişesi kuzeye yönelmiş, NATO üyeliğiyle birlikte Yunanistan'ın geleneksel olarak askeri doktrininin kara savunması ağırlıklı mı yoksa deniz savunması ağırlıklı mı bir strateji benimseyeceğine yönelik gündeme gelen tartışmalara bir süreliğine de olsa kara savunması çözümü sunulmuştur (Stearns, 1999: 78-79).

Yunanistan'ın dış politikasında NATO müttefiki Türkiye ile ilişkileri de önemli bir belirleyen olmuştur. Türkiye ve Yunanistan arasındaki ilişkiler 1930'lu ve 1940'lı yıllardaki uluslararası konjonktürün etkisiyle olumlu atmosfere sahip olmasına rağmen 1950'li yılların ikinci yarısı itibarıyla iki devlet arasında Kıbrıs Sorunu'nun yaşanmasıyla ilişkilerde gerilimli bir döneme girilmiştir. Uluslararası konjonktürün etkisi her iki devletin dış politikasında zaman zaman ılımlı ilişkiler yürütülmesinde etkili olmasına rağmen bu olumlu atmosfer kısa süreli devam etmiş ve iki devlet arasındaki ilişkiler genel olarak olumsuz bir çizgide ilerlemiştir. Özellikle 1974 yılında Türkiye'nin Kıbrıs'ta gerçekleştirdiği Barış Harekâtları ile birlikte iki devlet arasındaki gerilim zirveye ulaşırken Yunanistan için "*Kuzey'den gelen tehdit*" yerini "*Doğu'dan / Türkiye'den gelen tehdi*" bırakmış ve bu tehdit algılaması ulusal güvenlik politikasında öncelikli bir mesele haline almıştır (Heraclides, 2002: 38). Diğer bir deyişle 1974 yılı Yunan dış politikasındaki diğer bir önemli kırılma tarihi olurken, Yunan dış politikası ve güvenlik algılamasında bu tarih itibarıyla önemli değişimler meydana gelmiştir. Buna bağlı olarak, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtları ile Yunan askeri savunma stratejisinde Doğu'dan gelen tehdit algılamasıyla birlikte deniz gücüne öncelik

verilmiş ve dolayısıyla Atina'nın savunma doktrini NATO'dan farklılaşmaya başlamıştır (Stearns, 1999: 79-81). 1974 yılı ile birlikte Yunanistan'ın ABD ve NATO odaklı dış politika anlayışı değişim göstermiş ve Atina yönetimi, Kıbrıs'ta yaşanan gelişmelerde etkisiz kaldığını düşündüğü NATO'dan ayrılmıştır. Dış politikada çok yönlü bir anlayış benimsemeye başlayan Atina yönetimi, Avrupalı devletlerle ve komşu Balkan devletleriyle ilişkilerini geliştirmeye çabalamış ve Atlantik odaklı tek yönlü politikasını değiştirmiştir. Bu hususta Yunan dış politikası Avrupa'yı merkeze alan bir yöne doğru evrilmeye başlamıştır. 1979 yılında Avrupa Topluluğu'na (AT) tam üyelik başvurusunda bulunan Yunanistan, nihayetinde 1 Ocak 1981 tarihinde AT üyesi olmuştur (Hatipoğlu, 2017: 464). Yunanistan'ın bu çok yönlü dış politikasının bir ayağını da Balkanlar oluşturmuştur. 1974 yılıyla birlikte iktidara gelen Karamanlis'in öncülüğünde gerçekleştirilen "*Balkanlar Açılımı*", Atlantikçilik ve Avrupacılık ile birlikte Yunanistan'ın çok taraflı dış politikasının önemli bir parçası olmuştur (Karamouzi, 2013: 600). Soğuk Savaş dönemi konjonktürü içinde blok politikalarına bağlı olarak komünizmin hâkim olduğu Balkanlar'a yönelik daha mesafeli ilişkiler içinde olan Yunanistan, Balkanlar Açılımı ile birlikte bölge devletleriyle ilişkilerini geliştirmeye yönelik politikalar benimsemiştir (Clogg, 2018: 174; Karamouzi, 2013: 600).

Dış politikasını çeşitlendirerek daha özerk hareket etme eğilimi gösteren Yunanistan'ın iç politikasında da değişiklikler kendini göstermiştir. 1974 yılı Yunan dış politikasında değişiklik yaratırken iç politikasına da yansımaları olmuştur. 7 yıl (1967-1974) askeri cunta hâkimiyetinde olan Yunanistan'da cunta rejimi devrilmiş, Kostantinos Karamanlis'in dönüşüyle birlikte demokrasiye geçiş (*metapolitefsi*) dönemi başlamış ve çoğulcu parlamenter sisteme dönülmüştür. Bu dönemde Karamanlis'in Yeni Demokrasi Partisi (*Nea Demokratia-ND*) karşısında Andreas Papandreu'nun Panhelenik Sosyalist Hareketi (*Pannellinio Sosialistiko Kinima-PASOK*) yeni bir figür olarak ortaya çıkmıştır. PASOK, dağınık seçmen

kitlesi ve iç politikada her kesime hitap eden popülist söylemleriyle etkili bir siyaset yürüterek hızlı bir şekilde Yunan siyasal hayatında dikkat çeken bir figür haline gelmiştir (Uzuner, 2011: 93-94). 1981 yılında Papandreu'nun iktidara gelmesiyle birlikte 1980'li yıllar boyunca Yunanistan'da PASOK iktidarı hâkim olmuş, Avrupa ve ABD karşıtı söylemler gelişirken Karamanlis'in "*Yunanistan Batı'nındır*" söylemine karşılık Papandreu'nun "*Yunanistan Yunanlarındır*" söylemiyle birlikte (Clogg, 2018: 175) Yunan iç siyasetinde popülist ve milliyetçi bir retorik geliştirilmiştir. 1990'lı yılların ilk yarısı boyunca bu söylemler dış politikanın yönlendirilmesinde de etkili bir parametre olmuştur.

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte ortaya çıkan yeni konjonktür Yunanistan açısından riskler ve fırsatlar yaratmıştır. Bir taraftan Balkanlar'da yeni ekonomik nüfuz alanlarının açılmasının sunduğu yeni fırsatlar diğer tarafta ise eski etnik rekabetlerin yeniden alevlenmesine yönelik riskler ortaya çıkmıştır (Tsoukalis, 1999: 203). Yunanistan, 1991-1995 yılları arasında Yugoslavya'da yaşanan gelişmelerde izlediği politikalarıyla fırsatlardan ziyade risklere odaklanarak bölgede yaşanan kriz alanlarında çözümünün bir parçası olmak yerine sorunun bir parçası haline gelmiş, ulusal güvenlik paranoyası Yunanistan'ın bu dönem dış politikasında etkili olmuştur. 1990'lı yılların ilk döneminde Yunan dış politikasının birincil gündemini Yugoslavya'nın dağılma süreci oluşturmuştur (Bilgiç, 2017: 467). Bu noktada Yunanistan'ın 1990'lı yıllar boyunca izlediği politikalar iki dönem şeklinde ele alınabilir; 1991-1995 yıllarını kapsayan uluslararası siyasetten izole olduğu dönem, 1995-1999 yılları arasında uluslararası topluma entegre olmaya çalıştığı dönem.

Yunanistan, Soğuk Savaş döneminin sona ermesiyle birlikte kendi stratejik öneminin azaldığına yönelik algılamalara sahip olurken Türkiye'nin de bu dönem izlediği aktif politikalar Yunan dış politikasının bir süre daha Soğuk Savaş döneminin politik anlayışını devam ettirmesiyle sonuçlanmıştır. Yunanistan, Türkiye tarafından bir

İslami Kuşak (Islamic Arc) ile çevrelendiği algısına kapılmış, Türkiye'nin çevreleme politikasına karşılık bir Ortodoks Eksen (Orthodox Axis) oluşturma politikası benimsemiş ve bu anlayış 1990'lı yılların ilk yarısı boyunca devam etmiştir (Huliaras & Tsardanidis, 2006: 468-469). Yunanistan'ın izlediği sertlik yanlısı dış politika anlayışı Avrupalı ortakları ile ilişkilerinde de olumsuz bir atmosferin yaşanmasına sebep olmuştur. 1974 sonrası dış politikada çok taraflı diplomasi anlayışına sahip olan Yunanistan, Yugoslavya'nın dağılma sürecinde bu anlayışından uzaklaşmaya başlamıştır. Nitekim izlediği politikalar Yunanistan'ı uluslararası konjonktür içerisinde gittikçe yalnızlaştırırken, bu dönemdeki dış politika pratikleri bölgede uzun vadeli çıkarlarına da zarar vermiştir (Glenny, 1999: 93). Bu sebeple 1995 yılı itibarıyla Yunanistan farklı bir dış politika anlayışı geliştirmiştir. Milliyetçi söylemler geri planda kalırken Soğuk Savaş sonrası ortama uyum sağlanmaya çalışılmış ve Yunanistan "*sıfır toplamı oyun*" anlayışından vazgeçerek yakın çevresiyle ilişkilerinde farklı bir politika anlayışı benimsemiştir (Tsakonias, 2006: 431).

1996 yılında Papandreu'nun ölümü ile birlikte dış politikadaki milliyetçi yaklaşım daha ılımlı bir yöne evrilmiş; Kostas Simitis hükümetiyle Avrupa Birliği'nin (AB) en sorunlu üyesi görüntüsüne sahip olan Yunanistan'da Avrupalı bir misyon benimseyeceğine dair beklentiler oluşmuştur (Verney, 1997: 193). "*Ulusal bir strateji aynı zamanda bir Balkan stratejisi olmalıdır*" diyen Simitis, duyurduğu Yeni Hükümet Programı ile Yunanistan'ın gücünün birbirine bağımlı bir dünyada başarılı bir şekilde rekabet etme yeteneğinde yattığını belirtmiştir (Kazamias, 1997: 71-74). Yunanistan, Simitis hükümetiyle birlikte Balkanlar politikasında ılımlı ve iş birliğine yatkın bir devlet görüntüsüne sahip olurken, "*iş birliği, pragmatizm ve Balkanlar'da öncü bir rol üstlenmek*" yeni dış politika anlayışını oluşturmuştur (Moustakis, Sheehan, 2000: 102). Simitis hükümeti ile Avrupalı devlet kimliğine daha fazla vurgu yapılırken, bu dönemin öncelikli politikalarından birini de Avrupa Para Birliği'ne (Eurozone) ka-

ılmak oluşturmuştur. Yunan ekonomisinin ve güvenliğinin bu birliğe katılımından geçtiğine inanması Simitis'in bu politikasına etki etmiştir (Moustakis, 2003: 43). Türkiye'den algıladığı tehdit nedeniyle savunma harcamalarına kapasitesinin üzerinde bütçe harcayan Yunanistan'ın AB içinde güçlü bir pozisyona sahip olabilmesi için Yunanistan'ın iktisadi açıdan güçlü bir konumda olması gerektiğini düşünen Simitis, aşırıya kaçan savunma bütçesinin azaltılması için Türkiye ile sorunlu ilişkileri düzeltme yoluna gitmiştir (Ayman, 2001:33; Arghyrou, 2004: 200-201). 1990'lı yılların ikinci yarısı itibarıyla sorunlu ilişkiler içinde olduğu Makedonya ve Arnavutluk gibi iki sınır komşusuyla da ilişkilerini düzeltmeye yönelik politikalar benimseyen Yunanistan, Türkiye ile aralarında mevcut olan pek çok sorunun çözümsüz kalmasının yanında yeni bir sorun alanıyla daha karşı karşıya kalmıştır. Nitekim Kardak (Imia) Krizi Türkiye ile olumlu ilişkiler geliştirme isteğinde olan Simitis'in bu dönemde verdiği önemli bir sınav olmuştur. İki devlet arasındaki gerginlik tırmanırken savaşın eşiğinden dönülmüştür. Ankara ile yaşanan gerginliklerin yanında 1998'de başlayan Kosova olayları da Simitis'in öncelikli politikası olan Eurozone'ye katılma hazırlıklarını karmaşık bir hale getirmiştir. Bosna Hersek ve Makedonya politikaları nedeniyle Avrupalı devlet görüntüsünden uzaklaşan Yunanistan, dış politikasında yeniden AB çizgisine gelmeye çalıştığı bir dönemde Kosova Krizi'yle karşı karşıya kalması nedeniyle güç duruma düşmüştür. Yugoslavya'nın dağılma sürecinde ortaya çıkan kriz alanları 1990'lı yıllar boyunca Yunanistan'ın dış politikasında önemli etkiler yaratmıştır. Soğuk Savaş döneminde Yunanistan'ın Atlantikçi ve Avrupalı çizgide ilerleyen dış politikası özellikle Bosna Hersek ve Makedonya politikalarıyla sekteye uğramış, müttefikleriyle ilişkileri zorlu bir süreçten geçerken Yunanistan yeni konjonktür içinde kendisini yalnızlaştıran ve dezavantajlı konuma düşüren uzlaşmaz tutumundan bir süre sonra vazgeçmek zorunda kalmıştır. Yunan dış politikası müttefiklik ilişkilerinden doğan sorumluluklarından farklı çizgide bir dış politika benimsemiş olsa da 1990'lı yılların ikinci

yarısı itibarıyla Batı ile politikalarını uyumlu hale getirmeye çalışmıştır. Fakat Kosova Krizi Yunanistan'ın Balkanlar'da Avrupalı müttefikleriyle ne kadar uyumlu politika yürütmeye çalışsa da Belgrad merkezli politikasından da vazgeçmediğini göstermiştir.

Yugoslavya'nın Dağılma Süreci

1918 yılında Sırp-Hırvat-Sloven Krallığı olarak kurulan 1929 yılında ise Yugoslavya Krallığı adını alarak uluslararası sistemde varlığını sürdüren I. Yugoslavya, kuruluşundan itibaren birtakım sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Çok uluslu bir yapı olan Yugoslavya Krallığı'nda Sırlar, Hırvatlar ve Slovenler kurucu unsur olarak kabul edilmiş ve bünyesindeki diğer unsurların dışlandığı bir yapı oluşturulmuştur. Ancak kurucu unsurlar arasındaki birlikteliğin zoraki, siyasi bütünlüğü sağlayıcı politika ve ideolojiden yoksun olması nedeniyle sürdürülebilir bir yapı inşa edilememiştir (Türkeş, 2017: 16-18). Krallık içinde Sırların hâkim olduğu bu yapı, iç dinamiklerin etkisi ve uluslararası konjonktürde yaşanan gelişmelerle birlikte 1941 yılında sona ermiş; Tito ile birlikte II. Dünya Savaşı sonrasında kurulan Yugoslavya Sosyalist Federatif Cumhuriyeti (II. Yugoslavya), Yugoslavya Krallığı'ndan farklı politikalar izleyerek bütünleşmeyi sağlayıcı politikalar üretebilmiştir. Yugoslavya Krallığı döneminde Sırp hâkimiyetinin baskıcı politikaları Tito Yugoslavya'sında sona ermiş, 1946 Anayasası ile birlikte farklı uluslara ayrı cumhuriyet statüsü ile federasyonda siyasal temsil hakkı verilmiştir (Türkeş, 2017: 18). Çok uluslu bir yapıya sahip olan Yugoslavya'da bir Yugoslav üst kimliği oluşturulmaya çalışılmıştır. Tito Yugoslavya'sı federasyonun diğer uluslarından farklı olarak Sırlar arasında hoşnutsuzluk yaratmış; Sırlar, Yugoslavya'yı kendileri aleyhinde gelişen ve Sırları ezen bir model olarak değerlendirmiştir (Uzgel, 2002: 120).

1980 yılında Tito'nun ölümüyle birlikte Sırp milliyetçiliğinin artış göstermesi ve federasyon içinde iktisadi sorunların yaşanmaya başlaması Yugoslavya'yı siyasal istikrarsızlıklara sürük-

lemiştir. Federe cumhuriyetlerin farklı iktisadi gelişmişliklerinin yanında federasyon bünyesindeki ulusların geçmişlerinde birbirlerine karşı besledikleri dūřmanlıklar bu dönemde milliyetçi duyguların artışıyla birlikte sorunları gün yüzüne çıkarmıştır. Slobodan Miloseviç'in Sırbistan'ın başına geçmesiyle birlikte 1989 yılında Kosova ve Voyvodina'nun özerk statülerini kaldırması federasyon içinde Sırları gcl konuma getirmiş ve Yugoslavya işlevsel açıdan adeta "Serboslavya" haline gelmiştir. Bu tarih itibarıyla Yugoslavya'da yaşanan gelişmeler federasyonu dağılmaya adım adım yaklaştırmıştır. Soęuk Savař döneminin sona ermesinden çok kısa bir süre sonra Yugoslavya'da yaşanan gelişmelerle Balkanlar yeniden istikrarsızlıkların odak noktası haline gelmiştir. Soęuk Savař dönemi Balkan ulusları arasındaki tarihsel anlaşmazlıkları dondururken bölgede göreceli barış, istikrar ve iř birliği süreci yaşanmış fakat Soęuk Savař'ın sona ermesinin ardından Yugoslavya'nun şiddetli bir dağılma sürecine girmesi bölgede tarihin geri dönüşü olarak yorumlanmıştır (Tziampiris, 2004: 137).

Yugoslavya'nın dağılma sürecinde yalnız iktisadi ve sosyal sorunlara bağlı i dinamikler etkili olmamış, Balkanlar'da başlayan komünizmin devrilme süreciyle birlikte bölgede yeni bir döneme girilmiştir. 1990'lı yılların başından itibaren bölge devletleri demokrasi ve piyasa ekonomisine geçiş srecelerini başlatmıştır. Balkanlar'da komünizmin tasfiye süreci ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte ideolojik temelli bölünmüş uluslararası sistemin yapısında yaşanan değişimler bölgede yeni bir dönemi de beraberinde getirmiştir. 1990 yılında Yugoslavya da Balkanlar'daki dönüşüm sürecinden etkilenerek siyasal ve iktisadi olarak reformlar geekleştirme gayesiyle çok partili hayata ve piyasa ekonomisine geçiş sürecini başlatmış ve geçekleştirilen reformlarla birlikte Yugoslavya'nın toprak bütünlüğünün korunması mit edilirken dağılma hız kazanmıştır (Sönmezoğlu, 2016: 213; Kut, 2016: 562). 1990'da Yugoslavya'da geçekleşen serbest seçimler sonucunda Sırbistan ve Karadağ'da komünizmin partiler yerini sosyalist partilere bırakır-

ken, diğer federe cumhuriyetlerde ise milliyetçi partiler seçimleri kazanmıştır.

25 Haziran 1991'de Slovenya ve Hırvatistan Yugoslavya'dan bağımsızlıklarını ilan etmeleri sonucunda Sırbistan'ın hkimiyetindeki Yugoslav Halk Ordusu (JNA) ile Slovenler ve Hırvatlar arasında çatışmalar başlamıştır. Federasyonun diğer cumhuriyetlerine nazaran homojen bir demografiye sahip olan Slovenya'da çatışmalar fazla uzun sürmemiştir. Ancak Hırvatistan'ın ve Slovenya'nın bağımsızlık ilanlarıyla birlikte Yugoslavya uluslararası bir sorun haline almış (Kut, 2016: 587), uluslararası aktörlerin ilgisini bölgeye yönelmesine sebep olmuştur. Hırvatistan'ın ve Slovenya'nın federasyondan ayrılmasıyla Sırp baskısını üstlerinde daha fazla hissedeceklerine yönelik endişeleri Bosna Hersek'in ve Makedonya'nın da bağımsızlıklarını ilan etmeleriyle sonuçlanmıştır. 3 Mart 1992 tarihinde Bosna Hersek'in bağımsızlık ilanıyla birlikte bölgede Sırlar, Hırvatlar ve Boşnaklar arasında kanlı çatışmalar başlamıştır. 27 Nisan 1992'de ise Sırbistan'ın ve Karadağ'ın Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'ni kurması ile Yugoslavya Sosyalist Federatif Cumhuriyeti resmen sona ermiştir. Uluslararası siyasetin gündemi uzun bir süre Yugoslavya'nın dağılma süreciyle meşgul olmuştur.

Yugoslavya'nın Dağılma Süreciyle Ortaya ıkan Kriz Alanlarına Yönelik Yunanistan'ın Balkanlar Politikası

Yunanistan, Soğuk Savaş sonrası dönemin geçiş sürecinden önemli ölçüde etkilenirken, Yugoslavya dağılma süreci Yunan dış politikasının ana gündemini oluşturmuş ve Yunanistan'ın Balkanlar'a yönelik politikalarında önemli değişikliklere sebep olmuştur. 1974 yılında Karamanlis hükümeti ile başlayan Balkanlar'da çok taraflı politika anlayışı Yugoslavya'nın dağılma süreciyle birlikte sona ermiş, bölgede ikili ilişkiler ön plana çıkmıştır (Triantaphyllou, 1997: 172). Yunanistan'ın Yugoslavya temelinde izlediği Balkanlar politikası, Belgrad merkezli ve ulusal güvenlik endişeleri üzerinde şekillenmiştir. Bosna Hersek'te yaşanan savaş sürecinde Sırp yanlısı tutumu ve Makedon-

ya İsim Sorunu'ndaki uzlaşmaz politikası Yunanistan'ı Batılı ortaklarından farklı politikalar benimsemeye yöneltmiştir.

Öte yandan Türkiye, Soğuk Savaş sonrası dönemde de Yunan ulusal güvenliği için tehdit oluşturmaya devam etmiştir. Türkiye'nin Balkanlar'da nüfuzunu artırması Yunanistan için Türkiye tarafından çevrelendiği algısını yaratmış ve Türkiye'nin oluşturmaya çalıştığı İslami Kuşak'a karşı Ruslar, Sırlar ve Yunanları içeren bir Ortodoks Eksen oluşturma politikası güdülmüştür. Türkiye'nin Balkanlar'da nüfuzunu artırmasının yanında ayrıca komşu Balkan devletlerindeki yoğun Müslüman nüfus (Bulgaristan ve Makedonya'daki Türk azınlığın yanında yoğun bir Müslüman nüfusa sahip olan Arnavutlar ve Bosna Hersek'teki Müslüman Bosnalılar) Yunanistan'ın bu dönemde Ortodoks kimliğini dış politikasında vurgulamasında etkili olmuştur. Buna bağlı olarak da nüfusunun büyük bir çoğunluğu Ortodoks Hristiyan olan Yunanistan'da Ortodoks kimlik 1990'lı yıllardaki Balkanlar'a yönelik politikasında ön plana çıkmıştır. Yunan ulusal kimliğinin önemli bir parçası olan Ortodoksluk (Roudometof, 1996: 257) bu dönemde Yunanistan'ın Sırp yanlısı davranışlarında önemli bir propaganda aracı olarak kullanılmıştır.

1992-1995 Bosna Hersek Ölçekli Dağılıma

Bosna Hersek, 15 Ekim 1991 tarihinde bağımsızlığa yönelik alınan karar doğrultusunda 3 Mart 1992'de bağımsızlığını ilan etmiştir. Bosna Hersek'in bağımsızlığına Bosnalı Sırlar tarafından gösterilen tepkilerin sonucunda Pale'de Sırp Cumhuriyeti (*Republika Srpska*) kurulmuştur. Bosna Hersek'in bağımsızlık ilanı Sırlar, Hırvatlar ve Boşnaklar arasında 3,5 yıl süren kanlı çatışmaları başlatmıştır. Bölgede yaşanan çatışmalar boyunca Yunan kamuoyunda ve siyasi elitler nezdinde Sırlarla tarihsel müttefiklik ilişkileri ön plana çıkarılmıştır. Yunanistan'ın Belgrad'a yakın politikalar benimsemesinde tarihsel süreçte pek çok defa aynı tarafta savaş vermelerinin yanında ayrıca iki ulusun ortak Ortodoks kimliği etkili olmuştur. Sırlarla sahip oldukları ta-

rihsel müttefiklik ilişkileri 1990'lı yıllar boyunca sık sık dile getirilmiştir. Sırp-Yunan dostluğu en fazla Bosna Hersek Savaşı'nda vurgulanmış, bu söylem Yunanistan'ın Balkanlar politikasına yön vermiştir. Michas'ın ifade ettiği gibi, Yunanlar ve Sırlar arasındaki bu yakın duygular yukarıdan aşağıya değil aşağıdan yukarıya doğru bir ivmeye sahip olmuştur (Michas, 2002: 5). İki ulus arasındaki tarihsel müttefiklik söyleminin Yunan kamuoyunda büyük bir karşılığının bulunması nedeniyle siyasi elitler tarafından bu söyleme atıf yapılmış ve propaganda aracı olarak kullanılmıştır. Yunan Ortodoks Kilisesi de Sırlara olan desteğini sık sık dile getirmiştir. "*Ortodoks Kilisesi, Ortodoks Sırp halkının yanında*" açıklaması ile Yunan Ortodoks Kilisesi Başpiskoposu Kilise'nin Sırlara olan desteğini açıklamış; ayrıca "*Sırların Yunanistan'ın doğal müttefiki olduğunu ve Avrupalı müttefikleriyle politikaları farklılık gösterse bile ülkenin tarihinin, geleneğinin ve Sırlarla olan bağlarının Yunanistan'ın dış politikasını belirlemesi gerektiğini*" savunmuştur (Michas, 2002: 20-21). Bu dönemde Bosna Hersek'teki çatışmalarda Sırların faaliyetlerine yönelik kınamalardan kaçınan Yunan siyasi elitleriyle birlikte Yunan kamuoyunda da Sırların gerçekleştirdikleri katliamlara karşı derin bir sessizlik hâkim olmuştur. Yunan medyası tarafından Bosnalı Sırlar "*kendini savunan kurbanlar*" olarak tasvir edilmiş, Bosnalı Sırp lider Karadžić ise Balkanlı Ortodoks kardeşler için "*savaşçı*" olarak görülmüştür (Fotiadis, 2022: 230). Yunanistan yaşanan savaş ortamında iki tarafın da suçlu olduğunu ifade ederken bütün suçun tek tarafa (Sırlara) yüklenmesine karşı çıkmıştır (Stefanopoulos, 1999: 169).

Bu dönemde Yugoslavya'nın dağılması ile Bulgaristan'ın Makedonya irredantizminden duyulan çekince ve Türkiye'nin Balkanlar'daki görünür-lüğünü artırmasını engelleme arzusu Sırp-Yunan uluslarını birbirlerine yakınlaştıran diğer bir faktör olmuş; Yunanlar nezdinde Ankara düşman, Belgrad ise dost olarak tanımlanmıştır (Larrabee, 2005: 411; Barrett, 2023: 11). Yunanistan'ın bu dönem dış politikasında Soğuk Savaş dönemi güvenlik algılaması olan "*Doğu'dan gelen tehdit*"

Bosna Hersek Krizi'nde de kendisini göstermiştir. Yunanistan'ın Türkiye'ye yönelik algıladığı bu güvenlik endişesi, güçlü bir propaganda aracı olarak kullanılmıştır. Yunanistan'ın bu propagandası Sırp karar vericiler tarafından da olumlu karşılanmıştır. Nitekim Miloseviç 16 Mart 1992 tarihli açıklamasında, "*Türk egemenliği döneminde bizi birleştiren ruhun Yunanları ve Sırpı bir kez daha birleştirdiğini*" ifade etmiştir (Michas, 2002: 32). Bosnalı Sırp lider Radovan Karadžić ise Yunanların Sırp'lara olan desteğini "*Tanrı ve Yunanlar bizimle*" sözleriyle belirtmiştir (Fotiadis, 2022: 226). 1992 yılında kurulan Yunan-Sırp Dostluk Derneği (*Greek-Serbs Friendship Association*) de iki ulus arasındaki dostluk ilişkilerinin pekiştirilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Yunan-Sırp Dostluk Derneği Başkanı Aris Mousionis'e göre; Papandreu Bosna Hersek'te yaşanan gelişmelerde ne olup bittiğine dair fazla bir bilgiye sahip olmasa da Bosnalı Sırp'lara yönelik destek vermesinin Batılı müttefiklerinin Türkiye ve Makedonya hususunda Yunanistan'a destek vermemelelerinden duyduğu rahatsızlıktan kaynaklanmakta olduğunu ifade etmiştir (Michas, 2002: 24).

Yunanistan, yaşanan gelişmelerde Sırp'ların yanında yer almış olsa da Bosna Hersek'in bağımsızlık ilanını 6 Nisan 1992'de AB devletleriyle birlikte tanımış ve bu tanıma muhalefetteki Papandreu tarafından eleştirilmiştir (Barrett, 2023: 29-30). Bu durum, Yunanistan'ın her ne kadar Balkanlar'da Sırp'lara destek vermeye yönelik politikalar belirlemiş olsa da uluslararası kuruluşlardan doğan sorumluluklarını göz ardı edemediğini ve Balkanlar politikasında kısaç içinde kaldığını göstermiştir. Yunanistan iki taraf arasında dengeli bir politika izlemeye gayret etse de 1990'lı yılların ilk yarısı için bu politikayı başarılı bir şekilde uygulayamamıştır. Balkanlar politikasında Ortodoks kimliğini ön plana çıkarması, Sırp'larla tarihsel bağları ve Ortodoks inanç eksenli oluşturulan ilişkileri Yunanistan'ın Atlantikçi ve Avrupa merkezli dış politikasıyla çelişmiştir. Batılı müttefikleriyle paralel politikalar izlemekten ziyade Belgrad eksenli politikalar Yunanistan'ın dış politikasını yönlendirirken gerek

kamuoyu gerekse Yunan siyasi elitler tarafından bu politik anlayış destek görmüştür.

Atina yönetiminin Yugoslavya Federal Cumhuriyeti ile yakın ilişkileri Batılı aktörlerle ilişkilerinin yara almasına sebep olsa da bir diğer yandan ise Belgrad ile Batılı devletler arasında arabulucu rolü oynamasında etkili olmuş, kısa ve orta vadede iki taraf arasında diyalog kurulmasını sağlamıştır. Özellikle Mayıs 1993'te Yunanistan'ın arabuluculuğu Vance-Owen Planı kapsamında tarafları uzlaştırma konusunda etkili olmuş, Miçotakis'in yoğun baskıları sonucunda Miloseviç ve Bosnalı Sırp'ların lideri Radovan Karadžić, Vouliagmeni Barış Planı'nı imzalamışlar fakat plan Bosnalı Sırp'ların Parlamentosu'nda onaylanmamıştır (Panagiotu & Valsis, 2014: 23). Bosna Hersek'te çatışmaların tırmanması ve AB'nin bölgede izlediği politikaların çözüm üretmemesi ABD'nin soruna müdahil olmasını gerekli kılmıştır. 1994'te Washington Anlaşması ile Boşnak-Hırvat Federasyonu kurulurken, bölgede Sırp saldırılarının devam etmesi ABD'nin ve NATO'nun askeri operasyon düzenlemesiyle sonuçlanmıştır. Uluslararası müdahalenin sonucunda 14 Aralık 1995'te Dayton Barış Anlaşması imzalanmış ve Bosna Hersek'te barış ortamı tesis edilebilmiştir. Ancak Dayton Barış Anlaşması, Bosna Hersek'teki sorunları dondurulmuş ve kronik bir hale getirmiştir. Dayton sonrası dönemde de Yunanistan bölgesel ölçekte Sırbistan, Bosna Hersek özelinde de Sırp entitesiyle birlikte hareket etmiştir. Bu durum Yunanların Sırp'larla olan tarihsel müttefiklik ilişkisinin ve Müslüman Boşnaklara ve Katolik Hırvatlara karşı Ortodoksluk paydasında buluşmalarının sonucunu yansıtmaktadır.

Makedonya İsim Sorunu (1992-2018)

Başlangıçta kendisinden daha büyük bir sorunun (Doğu Sorunu) parçası olan Makedonya coğrafyası, 19. yüzyılın ikinci yarısı itibarıyla Yunanlar, Sırp'lar ve Bulgarların büyük devlet olma ülkülerinin kesişim noktası olmuştur. Makedonya'yı kendi kültürlerinin bir parçası olarak gören üç ulus da bölgeyi kendi hâkimiyet alanı olarak değerlendirmiş (Heraclides, 2021: 1-9) ve ulus inşa

süreçlerinde benimsenen büyük devlet olma ülküleri ile dış politikalarında izledikleri yayılcı politikalarına meşruiyet kazandırmaya çalışmıştır (Roudometof, 1996: 257). Merkezi konumu ve çok etnikli yapısı nedeniyle 19. yüzyılda Balkan uluslarının rekabet alanı olan Makedonya, 20. yüzyılın son on yılında da yeniden çatışan çıkarların kesişim noktası olmuş (Bechev, 2011: 31), Yugoslavya'nın dağılma süreciyle birlikte Makedonya Sorunu tekrar gündeme gelmiştir. Tito Yugoslavya'sında kurucu unsurlardan biri olan Makedonların Tito'nun hayatta olduğu dönem boyunca milliyetçi duyguları kontrol altında tutulmuş fakat Tito'nun ölümünün ardından Belgrad'ın Üsküp üzerindeki hâkimiyeti zayıflamaya başlamıştır (Bilgiç, 2017: 469; Larrabee, 2005: 408).

Tito Yugoslavya'sında federasyon içinde 6 kurucu cumhuriyetten biri olarak varlığını sürdüren Makedonya, "Makedonya Cumhuriyeti" ismiyle bağımsız bir devlet olarak uluslararası sistemde yerini almak istemesine rağmen içten içe bir endişe de barındırmıştır. Nüfusunun ¼'ünün Arnavutlardan oluşması ve bu nüfusun Slav ağırlıklı bağımsız bir devleti kabul etmeyebileceklerine dair şüphelerin varlığı Makedonya'nın da bağımsızlık fikrine tereddütlü yaklaşmasına sebep olmuştur (Heraclides, 2021: 114). Nitekim Makedonya'daki Arnavut nüfus da Yunanistan'dan farklı gerekçelerle bağımsız bir Makedonya devletinin varlığına yönelik rahatsızlık duymuştur (Zahariadis, 2003: 268). Bu nedenle başlangıçta Makedonya'nın tutumu, Yugoslavya'nın konfederal devlet olarak varlığını sürdürmesinden yana olmuştur. Ancak 25 Haziran 1991'de Slovenya'nın ve Hırvatistan'ın bağımsızlık ilanı ve bölgede Sırp saldırılarının başlaması Makedonya'nın tercihini bağımsız bir devlet olmaktan yana kullanmasıyla sonuçlanmış ve 17 Eylül 1991 tarihinde Makedonya Cumhuriyeti olarak bağımsızlığını ilan etmiştir. Yugoslavya'dan kanlı bir savaş vermeden ayrılan tek cumhuriyet Makedonya olmuş fakat Yunanistan ile yaşanan anlaşmazlık Makedonya'yı Yugoslavya'nın dağılma sürecinde bir sorun alanı haline getirmiştir. Makedonya Cumhuriyeti'nin bağımsızlığı Yunan kamuoyunda ve

Yunan diasporasında büyük bir tepkiyle karşılanmıştır (Roudometof, 1996: 259). 1992-1995 yılları arasında Atina yönetiminin dış politikası Üsküp odaklı olmuş hatta Yunan dış politikasının Üsküpleşmesi anlamına gelen "*Skopjanisation*" kavramı bu dönemin politik anlayışını tanımlamak için kullanılmıştır (Armakolas & Triantafyllou, 2017: 4). Yunanistan için bağımsız bir Makedonya devletinin kurulması iki sorun alanı yaratmıştır: "*Makedonya İsim Sorunu*" ve "*Yunanistan'daki Slav-Makedon Ulusal Azınlık Sorunu*" (Heraclides, 2021: 116).

1990'lı yıllarda Yeni Makedonya Sorunu olarak yeniden gündeme gelen bu sorun kapsamında iki devlet arasındaki anlaşmazlıkta Yunanistan'ın kimlik ve askeri kaygıları ön plana çıkmıştır (Fırat, 2002: 35-36). Makedonya'nın bağımsızlık ilanı ile birlikte Bulgaristan ve Türkiye tarafından anayasal adıyla tanınması Yunanistan'da hoşnutsuzluk yaratmıştır. Ayrıca Bulgaristan'ın Makedonya'ya yönelik yayılcılığının yeniden alevleneceğine dair düşünceler, Atina'yı kaygılandırırken Türkiye'nin de Bosna Hersek'te yaşanan çatışmalar nedeniyle bölgedeki nüfuz alanını genişletmesi Yunanistan'ın ulusal güvenliğine yönelik tehdit algılamasının artmasına yol açmıştır. 1992 yılına kadar Balkanlar'a yönelik politikalarında kararlı bir süreç yaşayan Yunanistan, kamuoyunun da yönlendirmesiyle Sırp yanlısı politikalar benimsemiş, kendisiyle aynı güvenlik endişelerini taşıyan Belgrad ile aynı potada buluşmuştur.

Yunanistan ve Makedonya arasındaki anlaşmazlığın temelinde ulus inşa süreçlerinde ulusal tarihlerini oluşturdukları yapının Büyük İskender Makedonya'sında çatışan yorumlarından kaynaklanmıştır. Yunanistan, Makedonya ismiyle bir devletin var olmasına yönelik tepkisinde Makedonya'nın tarihsel olarak Yunan bölgesini ifade etmek amacıyla kullanıldığını ve bir Slav devletinin bu ismi kullanmasıyla Yunanistan'ın tarihinin ayrılmaz bir parçasından mahrum bırakılmış olacağını savunmuştur (Zahariadis, 1996: 311). Makedonya ismiyle bu cumhuriyetin tanınması tarihi ismi ve Yunan halkının en ilgi çekici parça-

larından birine el konulmasını meşrulaştırma olarak algılanmıştır (Stefanopoulos, 1999: 171). Yunanistan, Makedonya isminden rahatsız olmanın yanında ayrıca Makedonya'nın bayrağı ve anayasasına yönelik rahatsızlıklarını da dile getirmiştir. Makedonya Anayasası'nın 3. ve 49. maddelerinin kendi topraklarına yönelik irredantist amaçlar taşıdığını iddia ederken ayrıca Yunanların kendi kültürlerinin bir parçası olarak gördüğü 16 ışınlı Virginia Güneş'i'nin Makedonya bayrağında kullanılmasını tepkiyle karşılamış ve Atina yönetimi; Makedonya isminin, anayasasının ve bayrağının değiştirilmesine yönelik politikalar benimsemiştir (Kut, 1997: 292-295). Bu dönemde Yunanistan'ın Üsküp'e yönelik politikasının en önemli ayağını bu devletin Makedonya ismiyle tanınmasını engellemek oluşturmuştur. Nitekim Yunanistan bu politikasını krizin en başında başarılı bir şekilde uygulamıştır. Başlangıçta Maastriht Antlaşması'nın gündemde olduğu bir dönemde Avrupalı devletler siyasal bütünlüğünü sağlayabilmek maksadıyla Yunanistan'ın Üsküp politikasına paralel politikalar yürütmüştür (Veremis, 2017: 142). Ancak 16 Aralık 1993 tarihinde Avrupalı 6 devletin Üsküp'ü "FYROM" (*Former Yugoslav Republic of Macedonia-Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti*) adıyla tanıma kararı alması Yunan basınında yenilgi olarak yorumlanmıştır (Roudometof, 1996: 261-262). Atina yönetimi, Makedonya İsim Sorunu'ndaki hassasiyetinin sebeplerini Avrupalı ortaklarına anlatma konusunda başarı sağlayamamıştır. Zahariadis; Makedonya konusunda Yunan iç siyasetinde farklı politikaların benimsenmiş olması, tarihsel faktörlerin Yunan olmayanlar için anlaşılması zor bir yapıya sahip olması, ayrıca Makedonya İsim Sorunu'nun Bosna Hersek'teki çatışmaların yaşandığı dönemle paralel gelişmesi gibi faktörler nedeniyle Yunanistan'ın Makedonya sorununda taşıdığı kuşklarını Batı dünyasına anlatma konusunda zorluk çektiğini ifade etmiştir (Zahariadis, 1996: 311-312). Yunanistan, başarısız Makedonya politikası nedeniyle Avrupalı devletler ile ilişkilerinde kriz yaşarken bu devletin tanınması konusunda uluslararası baskılara maruz kalmıştır (Kalaitzidis & Felsen, 2007: 227).

Makedonya İsim Sorunu'nun zirve noktasını yaşadığı dönemde Yunan iç siyasetinin de önemli bir etkisi olmuştur. Partiler tarafından siyasal bir propaganda aracı olarak kullanılan Makedonya İsim Sorunu, o dönem daha ılımlı politikalar izleme yanlısı olan Miçotakis'i eleştirilerin hedefine yerleştirmiştir. Muhalefetteki PASOK tarafından eleştirilmesinin yanında Miçotakis ayrıca parti içi muhalefetle de karşı karşıya kalmıştır. Parti içinde en güçlü muhalefet Antonis Samaras tarafından gelirken, Samaras Yeni Demokrasi Partisi'nden ayrılarak "*Siyasal İlkbahar (Political Spring-Politik Anihi)*" isimli partisini kurmuş ve bütün politikasını Makedonya İsim Sorunu'na endekslemiştir. Ayrıca Yeni Demokrasi Partisi'nin 3 milletvekilinin ayrılmasına sebep olarak Miçotakis'in meclisteki gücünü zayıflatmış ve hükümetin devrilmesine sebep olmuştur (Verney, 1997: 196; Fırat, 2002: 40). Bu durum Makedonya İsim Sorunu'nun iç politikadaki gücünü yansıtmaması bakımından ilk önemli sonucu göstermektedir. Muhalefetteki PASOK Partisi lideri Papandreu ise 1993 seçimleri için yaptığı seçim propagandasında Miçotakis'in Makedonya İsim Sorunu karşısında zayıf kaldığı yönünde suçlamalarda bulunmuştur (Clogg, 2018: 208). 1993 seçimleri ile tekrar iktidara gelen PASOK yönetimi Makedonya Sorunu'nda ılımlı politikalar gütmek yerine sertlik yanlısı bir tutum izlemiştir. PASOK hükümeti iktidara geldiğinde Makedonya ile Yunanistan arasında hiçbir müzakerenin yapılamayacağını iddia ederken, bu sert çıkış iki taraf arasındaki ilişkilerin kesilmesiyle sonuçlanmıştır (Roudometof, 1996: 261). Ayrıca PASOK'un tekrar iktidara gelmesi Avrupalı devletler tarafından tedirginlik yaratmış, 1994 yılında AB dönem başkanlığının Yunanistan'a geçecek olması ise Avrupalı devletleri Makedonya ile diplomatik ilişkilerin kurulması için hızlı hareket etmeye yöneltmiştir (Clogg, 2018: 209).

7 Nisan 1993'te BM Güvenlik Konseyi'nin 817 sayılı kararı doğrultusunda Makedonya'nın geçici olarak FYROM adıyla BM üyesi olması ve bu devletin FYROM adıyla Batılı devletler tarafından tanınmaya başlanması neticesinde Atina yönetimi 16 Şubat 1994 tarihinde Selanik Limanı'nı kapata-

arak Makedonya'ya ambargo uygulamıştır (Vere-mis, 2017: 148-149). Yunanistan'ın Makedonya'ya yönelik uyguladığı bu ambargo kararı ekonomik olarak zor durumda olan Makedonya'yı daha da zor durumda bırakmıştır. Yunanistan'ın Üsküp politikası Batılı devletlerin tepkisine sebep olmuştur. Ancak Yunanistan'ın Makedonya ambargosu iktisaden Makedonya'yı tecrit etmekle kalmamış, aynı zamanda Yunanistan'ı ise uluslararası alanda yalnızlaştırmıştır (Stearns, 1999: 82). Makedonya'ya yönelik uygulanan ambargo yeni devleti hem iç siyasette hem de ekonomi alanında olumsuz etkilemiş ve Makedon siyasetçilerini uzlaşmacı politikalar izlemekten uzaklaştırırken, bölgenin uzun vadeli istikrarına yönelik de ciddi bir tehdit yaratmıştır (Woodward, 1999: 149). İstikrarlı bir Balkanlar'ın Yunanistan'a avantaj sağlaması mümkün olabileceken yaşanan istikrarsızlık pek çok devleti olumsuz etkilemekle kalmamış, Yunanistan açısından da ağır sonuçlar yaratmıştır (Nye, 1999: 180). Bu çerçevede Yunanistan sınırların güvensizliği, göç sorunu ve siyasi istikrarsızlıkların yayılma ihtimali gibi sorunlarla karşı karşıya kalmıştır (Kalaitzidis & Felsen, 2007: 228).

Yugoslavya'nın dağılma sürecinde Makedonya politikası ile Balkanlar'da yaşanan sorunun bir parçası haline gelen Yunanistan diplomatik açıdan zor bir sürece girmiştir (Tziampiris, 2004: 146). AB üyesi bir devlet olmasına rağmen bu dönemde Balkanlar'da izlediği politikalarında Avrupalı devlet görüntüsünden uzaklaşan Yunanistan hem Balkan devletleri hem Avrupalı devletler hem ABD ile olumsuz ilişkilere sahip olmuş ve diplomatik açıdan yalnızlaşmıştır. Yaşadığı diplomatik izolasyondan dış politikasında daha Avrupalı bir vizyon benimseyerek ve Üsküp'e yönelik daha ılımlı bir tavır sergileyerek kurtulabilmiştir. İsim konusunda uzlaşamayacağına yönelik karara varılmış olsa da diğer hususların çözümü için geçici bir uzlaşmaya varılabileceği ve daha rahat bir ortamda isim sorununun çözülebileceğine dair görüş birliğine varılabilmektedir (Nimetz, 2020: 208). Bunun sonucunda Makedonya ile 13 Eylül 1995 tarihinde Geçici Uzlaşma (Interim

Accord) imzalanmıştır. Geçici Uzlaşma, Atina-Üsküp ilişkilerinde normalleşmenin yolunu açmış ve isim sorunu halledilememiş olsa da Yunanistan, Makedonya'yı FYROM olarak tanımış ve Selanik Limanı ambargosuna son vermiştir. Makedonya ise Virginia Güneşi sembolü bulunan bayrağını değiştirmiş ve anayasasında değişiklikler yapmayı kabul etmiştir (Kondonis, 2005: 57). Yunanistan Makedonya'ya yönelik bu dönemde politika değişikliğine gitmesinin altyapısında Türkiye'nin Makedonya üzerindeki nüfuzunu artmış olması da etkilidir. Zira bağımsızlık ilanı sonrasında Makedonya, Sırbistan'ın bölgede sebep olduğu sıcak savaşlar, Bulgaristan'ın kendisi üzerindeki kimlik iddiaları ve ülke içerisindeki Arnavut nüfusa yönelik Tiran yönetiminin artan ilgisinin yanı sıra Yunanistan ile yaşadığı isim sorunu nedeniyle Türkiye'yi çıkış kapısı olarak görmüştür. Makedonya'da artan Ankara etkisinin Atina'yı kaybeden devlet statüsüne düşürdüğü ve politikasında revizyona gitme zaruretine ittiği görülmektedir.

İsim anlaşmazlığı iki taraf için de kimliklerinin ellerinden alınacağına dair düşüncelere sebep olması nedeniyle (Nimetz, 2020: 211) halledilememiş olsa da ikili ilişkiler geliştirilmeye çalışılmıştır. Özellikle 2001 yılında Makedonya'da yaşanan iç çatışmalar ve sonrasında yaşanan gelişmeler iki devleti birbirine yakınlaştırmıştır. Makedonya'nın bağımsızlığı ile birlikte Tito Yugoslavya'sı döneminde sahip oldukları hakları kaybetme korkusuyla karşı karşıya kalan Makedonya Arnavutları (Zahariadis, 2003: 268) Kosova'da yaşanan gelişmelerin de etkisiyle ülkede çatışmalara sebep olmuştur. 2001 yılında Makedonya'da yaşanan gelişmeler neticesinde Yunanistan, bu ülkede olası bir parçalanmanın önüne geçmek amacıyla Üsküp yönetimine maddi destek teklifinde bulunmuş, bu davranışın temelinde Makedonya'da yaşanacak bir istikrarsızlık kendisine de zarar verebilir düşüncesi hâkim olmuştur (Zahariadis, 2003: 277).

İki devlet arasında uzun bir dönem çözülemeyen isim sorunu ancak Makedonya'da iktidara

SDSM'nin (*Socijaldemokratski Sojuz na Makedonija-Makedonya Sosyal Demokrat Birliği*) öncülüğünde Zoran Zaev'in gelmesiyle gerçekleştirilmiştir (Heraclides, 2021: 226). Bu dönemde Yunanistan'da iktidarda Alexis Çıpras'ın SYRIZA Partisi'nin (*Synaspismos Rizospastikis Aristeras-Radikal Sol Koalisyon*) bulunması iki hükümetin yakın ideolojik anlayışları çözüm konusunda tarafları yakınlaştırmıştır (Rohdewald, 2018: 578). AB'nin diplomatik öncülüğü ve baskısı altında taraflar arasında imzalanan 17 Haziran 2018 tarihli Prespa Anlaşması ile isim sorunu çözüme kavuşturulmuş ve Anlaşma uyarınca "*Kuzey Makedonya Cumhuriyeti*" ismi karşılıklı olarak kabul edilmiştir (Klapsis, 2018). Anlaşmanın 7. maddesi "Macedonian" ve "Macedonia" terimlerinin anlamlarını sınırlandırmaya çalışırken, bu anlaşma ile "*Kuzey Makedonya*" eski Makedonya tarihi üzerindeki hak iddialarından vazgeçerek Slav mirasını tamamen kabullenmiştir (Armakolas & Petrovski, 2019: 3). Farklı bir ifadeyle, yaklaşık çeyrek asır boyunca iki aktör arasında devam eden İsim Sorunu, Prespa Anlaşması ile sona erdirilmiştir. Ancak Anlaşma'nın imzalanması her iki ülke kamuoyunda da tepkilerin yükselmesine sebep olmuş ve bunun sonucunda her iki ülkede de yapılan ilk genel seçimlerde hem Zaev hem Çıpras iktidarlarını kaybetmiştir. Bu durum Makedonya ile olan İsim Sorunu'nun Yunanistan'da siyasi açıdan doğurduğu ikinci makro ölçekli sonuç olarak değerlendirilebilir.

Makedonya ile yaşanan isim sorunu Bosna Hersek ve Kosova krizlerinden farklı olarak Yunanistan'ın doğrudan sorunun bir tarafı olduğu ve ulusal güvenliği için önemli bir tehdit olarak algıladığı bir sorun alanı olmuştur. Yunanistan, Makedonya ile yaşanan isim sorunu kapsamında Soğuk Savaş dönemi güvenlik anlayışını sürdürürken, iki devlet arasındaki ilişkileri sıfır toplamlı bir oyun anlayışıyla değerlendirmiştir. Bu değerlendirmede hem Yunan kamuoyunun hem de siyasi elitlerin yürüttüğü politikalar etki etmiştir. Yunanistan için Makedonya İsim Sorunu Atlantikçilik ve Avrupacılık temelinde şekillenen dış politikasının önemli bir sınavı olmuştur.

Bu süreçte Yunanistan'ın ABD ve AB ile ilişkileri yara almış, aynı zamanda Balkan komşularıyla da ilişkileri bozulan Yunanistan, bölgesel rakibi ve ulusal güvenliğinin birincil odağı olan Türkiye'nin bölgede nüfuz alanını artırması nedeniyle 1990'ların ilk döneminde Türkiye ile bölgesel rekabetinde geri planda kalmıştır. 1990'lı yılların ikinci dönemiyle birlikte pragmatik bir politika anlayışı benimseyen Yunanistan, Avrupalı devlet kimliğini ön plana çıkararak bölgedeki bu dezavantajlı durumunu ve olumsuz imajını düzeltme fırsatı yakalamıştır. Bu hususta Makedonya ile ikili ilişkilerini geliştirme girişiminde isim sorunu çözümleninceye kadar geri planda kalmıştır.

Kosova Krizi

Kosova Krizi'nin temelinde Sırp lar ve Arnavutlar arasındaki tarihi anlaşmazlık göze çarpmaktadır. Arnavutlara göre bölgeye ilk gelenler köklerini dayandırdıkları İilirler'dir ve Sırp lar sonradan gelip bölgeyi işgal etmiştir. Sırp lar için ise Kosova kutsal topraklar olarak görülmüş ve Kosova kendi tarihlerinin bir parçası olarak değerlendirilmiştir (Türbedar, 2017: 136). İki ulus arasındaki tarihi anlaşmazlık 1990'lı yılların istikrarsızlıklarla geçen Balkan coğrafyasında yeniden ortaya çıkmıştır. Yugoslavya Krallığı döneminde baskı gören Kosovalı Arnavutlar, Tito Yugoslavya'sıyla birlikte geniş haklar elde edebilmiştir. Özellikle 1974 Anayasası'yla Kosova, federasyon içinde özerk statüye sahip olmuştur. Bu tarih itibarıyla Arnavutlara yönelik oluşturulan baskının ibresi değişmiş, Arnavutların Sırp lara yönelik baskıları ortaya çıkmış ve özerklik ile yetinmeyen bir grup Arnavut bağımsızlık için mücadeleye girişmiştir (Türkoğlu, 2001: 112). 1981 yılında Priştine'de yaşanan olaylar ekonominin protesto edilmesi bahanesiyle rejime karşı bir ayaklanma olmuş, "*Kosova Cumhuriyeti*" sloganları meydanlarda dile getirilmiştir (Türkoğlu, 2001: 113).

Sırp milliyetçisi Slobodan Miloseviç'in, Kosova'nın 1974 Anayasası ile elde ettiği hakları geri alması ile birlikte Kosova'da huzursuzluklar artış göstermiş, 1989'da Kosova'nın özerklik statüsünün kaldırılması Kosovalı Arnavutlar tarafından

protesto edilmiştir. 1990'lı yılların ilk yarısında Kosova'nın üzerinde Sırbistan baskısı artarken, Kosova Krizi Bosna Hersek'in gölgesinde kalmıştır. Kosova'da Arnavutların İbrahim Rugova önderliğinde takip ettiği barışçıl politika 1990'lı yılların ikinci yarısında yerini Arnavutların artan milliyetçiliğine bırakmış ve bu dönemde Kosova Kurtuluş Ordusu adı altında silahlı bir birlik olan UÇK (Ushtria Çlirimtare e Kosovës) kurulmuştur. Farklı bir ifadeyle, 1995'te yaşanan Dayton Barış Anlaşması sürecinde Kosova Sorunu'nun çözümüne yönelik beklentilerin gerçekleşmemesi ve Kosova Sorunu'nun gündeme bile gelmemesi Arnavutlar için hayal kırıklığına sebep olmuş ve pasif direniş sonlandırılmıştır (Özlem, 2012: 29). 1998 yılında Kosovalı Arnavutların oluşturduğu UÇK ile Kosovalı Sırp lar arasında başlayan çatışmalarla Balkanlar'da yeniden istikrarsızlık yaşanmıştır. 1998-1999 yılları Sırp lar ve Kosovalı Arnavutlar arasındaki anlaşmazlıkların en şiddetli dönemi olmuştur.

1999 başlarında Kosova Krizi'nin çözümüne yönelik gerçekleşen Rambouillet görüşmelerinde Miloseviç, uluslararası iş birliği yapılmasını reddetmiştir (Brown & Theodossopoulos, 2000: 3) ve Kosova konusunu içişleri kapsamında görmüştür. Uluslararası toplumun barışı tesis etme girişimine olumlu yanıt vermeyen Sırp lara yönelik ABD, Bosna Hersek'te yaşananların tekrar edilmemesi için soruna daha hızlı reaksiyon göstermiş ve BM Güvenlik Konseyi'nin onayını almadan 24 Mart 1999'da NATO kapsamında Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'ne hava operasyonları düzenlemiştir. NATO tarafından bölgeye Barış Gücü (Kosovo Force-KFOR) gönderilmiş ve bölgenin sivil denetimi Haziran 1999'da alınan 1244 sayılı karar doğrultusunda Kosova Geçici Yönetim Misyonu'na (UNMIK-United Nations Mission in Kosovo) bırakılmıştır (Uzgel, 2002: 165; Özlem, 2012: 31).

1995 Dayton Barış Anlaşması Balkanlar'da göreceli bir istikrar durumu yaratırken Yunanistan'ın da dış politika pratiklerinde 1990'lı yılların ikinci yarısı itibarıyla başlayan değişim ile birlikte Ati-

na yönetimi Balkan komşuları ve Avrupalı devletlerle ilişkilerini düzeltme yoluna gitmiştir. Ancak 1998 yılında Kosova'da gerçekleşen olaylar Yunan karar alıcılarını zor duruma düşürmüştür. Daha pragmatik ve Avrupalı bir dış politika vizyonu benimseyen Yunan dış politikasına nazaran kamuoyunda Sırp lara yönelik sempatinin ve anti-Amerikancı duyguların devam etmesi bu süreçte Yunanistan'ın dış politika tercihlerini Batılı müttefikleri ve kamuoyu arasında bırakmıştır. Bu süreçte Yunanistan'ın Kosova politikasının temelini 1974 Anayasası'na geri dönülmesi oluşturmuştur.

NATO'nun Yugoslavya Federal Cumhuriyeti'ni bombalaması pek çok NATO üyesi devletin aksine Yunan siyasi elitleri tarafından kınanmış fakat Simitis hükümeti NATO'nun eylemlerine yönelik Yunan askerlerinin katılmaması ön şartıyla NATO operasyonlarını veto etmekten kaçınmıştır (Fotiadis, 2022: 225). NATO'nun hava operasyonları Yunan kamuoyunda tepkiyle karşılanmış ve anti-Amerikancı duyguların şiddetli bir biçimde yeniden gün yüzüne çıkmasına sebep olmuştur. Ancak kamuoyunun tepkisine rağmen Atina yönetimi NATO'nun eylemlerine destek vermiş, NATO'nun askeri operasyonlarına katılmamakla birlikte limanlarını ve yakıt hatlarını kullanmasına izin vermiştir (Larrabee, 2005: 411; Migdalovitz, 1999: 4). Yunan Ortodoks Kilisesi ise NATO'nun hava operasyonlarını kınamış ve Kosova Krizi'nde Sırp sempatanlılığını sürdürmüştür. "Kahraman Ortodoks Sırp halkıyla tam dayanışma içinde" olduklarını dile getiren Kilise tarafından Batı karşıtı güçlü bir retorik oluşturulmuştur (Michas, 2002: 79-80).

Eylül 2000'de gerçekleşen seçimlerin sonucunda Miloseviç iktidarının son bulması Yunanistan'ın Balkanlar politikasında da önemli bir kırılma noktası olmuştur. Zira Miloseviç'in varlığı Balkanlar'da istikrarı bozucu bir unsur olmasının yanında Yunanistan'ın da Avrupalı müttefikleriyle politikalarını ortak bir zeminde buluşturmasını engelleyici bir parametreyi oluşturmuştur (Larrabee, 2005: 411). Miloseviç'in iktidarının sona er-

mesi Yunanistan'da hızlı bir tutum değişikliğine sebebiyet vermiştir (Uzgel, 2002: 157). Buna rağmen Kosova'nın tek taraflı bağımsızlığına doğru giden süreçte yapılan Kosova'nın nihai statüsüne ilişkin görüşmelerde Belgrad yönetimine desteğini sürdüren Atina yönetimi, 17 Şubat 2008'deki Kosova'nın bağımsızlık ilanının karşısında durarak Sırp yanlısı pozisyonunu korumuştur. Kosova'nın bağımsızlığını tanımayan 5 AB üyesi devletten biri olan Yunanistan, Kosova'yı "gelecekte AB'nin bir parçası olarak" görüp bu ülkenin AB üyelik sürecine destek vermesine rağmen sorunun çözümünde ilk olarak Sırplarla birlikte anlaşmaya varılması gerektiği fikrini savunmuştur (Armakolas & Triantafyllou, 2017: 12).

Görüldüğü üzere Kosova meselesinde de Yunanistan, tarihsel müttefiklik ilişkisine bağlı olarak Belgrad merkezli bir bakış açısına sahip olmuştur. Bunun yanında Kosova sorununun her ne kadar bağımsızlık ilanı sürecinde kendine özgü (sui generis) bir hüviyete sahip olduğu vurgulansa da gerek Kıbrıs konusuna gerek ülkesi içerisindeki diğer azınlıklarla ilgili tartışmalı noktalarda potansiyel bir emsal oluşturmasından çekinmiştir. Dolayısıyla Yunanistan'ın kimlik tanımı noktasında benzerliklere sahip olduğu tarihsel müttefikliği Sırbistan'ın tutumuyla kendi güvenlik çıkarlarının birleştiği noktada Kosova'nın bağımsızlığının karşısında yer almış ve başta ABD olmak üzere Batılı müttefikleriyle tezat bir politika takip etmiştir.

Sonuç

1990'lı yıllar boyunca Balkanlar'ı istikrarsızlıkların ana odak noktalarından biri haline getiren Yugoslavya'nın dağılma süreci, Yunanistan'ın dış politikasının ve Balkanlar politikasının izlediği yolun şekillenmesinde etkili olmuştur. Yugoslavya ölçeğinde meydana gelen krizlerde Belgrad merkezli bir politika izleyen Yunanistan, AB'nin kendisinden beklediği sorumlulukları yerine getirmekte yetersiz kalmıştır. 1990'lı yıllarda ulusal güvenlik endişelerini Türkiye üzerinden şekillendirmeye devam ederken, Balkanlar'a yönelik politikasını da Türkiye tarafından İslami Kuşak ile

çevrelendiği algısıyla Ortodoks kimlik üzerinden oluşturmaya çalışmıştır. Bu çerçevede Yunanistan, Sırplarla ilişkilerini dostluk çerçevesinde şekillendirip ortak çıkar paydasında yürütmüştür. Sırp-Yunan dostluğunun oluşmasında tarihsel müttefiklik söylemi ve Ortodoks kimlik üzerinden yürütülen siyaset etkili olmuştur. Bu politik anlayış kamuoyunda yoğun bir karşılık bulmuş, bu nedenle iki ulusun da siyasi elitlerinin söylemlerinde tarihsel müttefiklik ve Ortodoks kimliği sıklıkla atıfta bulunulmuş ve iç politikada siyasi bir malzeme olarak kullanılmıştır.

Yugoslavya'nın dağılma sürecinde en önemli konu başlığını oluşturan Bosna Hersek Krizi, Sırp-Yunan ilişkilerindeki tarihsel müttefiklik söyleminin belirgin yansımasını oluşturmuştur. Bosna Hersek Krizi'nde Yunanistan, bir taraftan Ortodoks Hıristiyan kimliği etrafında Sırbistan ile hareket ederken diğer taraftan Türkiye'nin Balkanlar'daki görünürlüğünden duyduğu rahatsızlık da Atina-Belgrad hattındaki uyumu tahkim etmiştir. Yunanistan'ın Belgrad merkezli politikası AB üyesi bir devlet olarak müttefikleriyle uyumlu politikalar geliştirmesinin önünde engel oluşturmuştur. Bu durum Yunanistan'ın hareket sahasını kısıtlamış ve Yunan dış politikasını ikilemde bırakmıştır. Ancak Yunan kamuoyunda Sırp yanlısı tutum varlığını sürdürmüştür. Balkanlar'da çatışmaların merkezinde olan Sırplarla iyi ilişkiler tesis etmesi Yunanistan'ın hem NATO hem de AB kimliğiyle çelişmiştir.

Yunanistan'ı Yugoslavya Sorunu'na asıl angaje eden mesele ise Makedonya ile yaşanan isim sorunu olmuştur. İki devlet arasındaki bu sorun uzun bir dönem çözümsüz kalmasının yanında Makedonya ile ilişkiler 1990'lı yılların ilk yarısında Yunanistan aleyhinde gelişen bir mesele halini almıştır. Yunanistan için Makedonya İsim Sorunu hem kimliğine hem de ulusal güvenliğine yönelik tehdit olarak algılanmıştır. Kendisini Doğu Roma İmparatorluğu'nun yanı sıra İskender Makedonya'sının da mirasçısı olarak gören Yunanlar için Makedonya devletinin bağımsızlık ilanından sonra kullandığı isim ve ulusal sembol-

ler rahatsızlık oluşturmuş, bu konunun Yunan iç politikası ve dış politikasında birtakım yansımaları olmuştur. İç politika bağlamında 1990'lı yılların ilk yarısında hükümetin izlediği tutum muhalefet tarafından yoğun eleştirilere maruz kalırken dış politikada ise Makedonya'ya yönelik sert tutumu Atina'yı uluslararası alanda diplomatik bağlamda zor duruma düşürmüştür. Yunanistan'ın Makedonya politikası nedeniyle yalnızlaşması ve Balkanlar'da Türkiye ile yaşadığı rekabette kendisi aleyhinde bir durum yaratması Üsküp'e yönelik politikasının değişikliği ile sonuçlanmış ve bu devleti FYROM adıyla tanıyarak ekonomik anlamda nüfuz alanı içerisine almaya çalışmıştır. Üsküp yönetiminin isim sorunu nedeniyle Avro-Atlantik kurumlara üyelik sürecini veto eden Atina, bu sorun çözülmeden veto kartını masadan kaldırmamıştır. Makedonya ile isim sorunu uzun bir müddet çözülememiş olsa da 1995'te imzalanan Uzlaşma sonrası ikili ilişkiler geliştirilmeye çalışılmıştır. Sorun ancak 2018 yılında "Kuzey Makedonya" ismi altında Prespa Anlaşması ile çözüme kavuşturulmuş fakat iki tarafta da memnuniyetle karşılanmamıştır. Bu durum hem Yunanistan'da hem de Kuzey Makedonya'da Anlaşma'yı imzalayan aktörlerin kısa bir süre sonra ülkelerindeki seçimleri kaybetmesiyle sonuçlanmıştır.

Yunanistan'ın Kosova Krizi'nin ortaya çıktığı dönemde dış politika anlayışında yaşadığı değişim, Batılı ortaklarına karşı sorumlulukları ile Yunan kamuoyunda Sırp'ların lehinde gelişen düşünceler şeklinde geleneksel hale gelen bir ikilem yaratmıştır. Yunanistan her ne kadar iki taraf arasında dengeli bir siyaset yürütme gayreti içinde olsa da 1999 sonrasında Belgrad merkezli politikasını sürdürmeye devam etmiştir. Atina yönetimi Kosova'nın tek taraflı gerçekleştirdiği bağımsızlık ilanını tanımayan 5 AB üyesi devletten biri olarak Batılı müttefikleriyle uyumlu politikalar izlemekten uzak bir görüntü çizmiştir. Bu durum Kosova konusunun uluslararası alanda emsal teşkil etme potansiyeli nedeniyle Yunanistan'ın ulusal çıkarlarıyla örtüşmemesinin yanı sıra Balkanlar politikasında devam edegelen Sırbistan merkezli

politikasının da tezahürü olmuştur.

Kaynakça

- Arghyrou, A. (2004). *Norms and Greek Foreign Policy:1981-2000*, (PhD Thesis), Florida International University.
- Armakolas, I. & Petkovski, L. (2019). Blueprint Prespa? Lessons Learned from the Greece-North Macedonia Agreement. *Skopje: Friedrich Ebert Stiftung*.
- Armakolas, I. & Triantafyllou, G. (2017). Greece and EU Enlargement to the Western Balkans: Understanding an Ambivalent Relationship. *Southeast European and Black Sea Studies*, 17(4), pp. 1-19.
- Ayman, G. (2001). *Neo-Realist Bir Perspektiften Soğuk Savaş Sonrası Yunan Dış Politikası: Güç, Tehdit ve İttifaklar*. Stratejik Araştırma ve Etüdler Milli Komitesi.
- Barrett, A. P. (2023). *The Muslim Arc and Greece's Support for Serbia during the Bosnian War of 1992-1995*. (PhD Thesis), Chapel Hill: University of North Carolina.
- Bechev, D. (2011). *Constructing South East Europe: The Politics of Balkan Regional Cooperation*. Palgrave Millian.
- Bilgiç, B. S. (2017). Soğuk Savaş Sonrası Yunanistan. B. A. Gökdağ & O. Karatay (Eds), *Balkanlar El Kitabı 2. Cilt: Çağdaş Balkanlar*. Akçağ Yayınları, ss. 467-476.
- Brown, K. & Theodossopoulos, D. (2000). The Performance of Anxiety: Greek Narratives of War in Kosovo. *Anthropology Today*, 16(1), pp. 3-8.
- Clogg, R. (2018). *Yunanistan'ın Kısa Tarihi*. D. Şendil (Çev), Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Crampton, R. J. (2013). *The Balkans Since The Second World War*. New York: Routledge.
- Fırat, M. M. (2002). Soğuk Savaş Sonrası Yunanistan Dış Politikasının Yeniden Biçimleniş Süreci. M. Türkeş & İ. Uzel (Der), *Türkiye'nin Komşuları*. İmg Kitabevi, ss. 21-73.
- Fotiadis, R. (2022). United against "The Horsemen of the Apocalypse" and "The Chessmen of the Devil". The Greek-Serbian Friendship during the 1999 NATO Intervention in Yugoslavia. *Southeast European Studies*, 70(2), pp. 224-245.
- Glenny, M. (1999). Araf Tecrübesi. G. T. Allison & K. Nikolaydis (Eds), B. Tanatar (Çev) *Yunan Paradoksu*. Doğan Kitap, ss. 91-101.
- Grigoriadis, I. N. (2013). *Instilling Religion in Greek and Turkish Nationalism: A "Sacred Synthesis"*. Palgrave Macmillan.
- Hatipoğlu, M. (2017). Soğuk Savaş Yıllarında Yunanistan (1947-1991). B. A. Gökdağ & O. Karatay (Eds), *Balkanlar El Kitabı 2. Cilt: Çağdaş Balkanlar*. Akçağ Yayınları, ss. 451-466.
- Heraclides, A. (2021). *The Macedonian Question and the Macedonians: A History*. Routledge.
- Heraclides, A. (2002). *Yunanistan ve "Doğu'dan Gelen Tehlike" Türkiye*. M. Vasilyadis & H. Milas (Çev), İletişim Yayınları.
- Huliaras, A. & Tsardanidis, C. (2006). (Mis)understanding the Balkans: Greek Geopolitical Codes of the Post-communist Era. *Geopolitics*, 11(3), pp. 465-483.
- Kalaitzidis, A. & Felsen, D. (2007). Adding the Domestic Determinants to Greek Foreign Policy. *Journal of Political & Military Sociology*, 35(2), pp. 219-235.
- Karamouzi, E. (2013). Managing the "Helsinki Spirit" in the Balkans: The Greek Initiative for Balkan Co-operation (1975-1976). *Diplomacy & Statecraft*, 24(4), pp. 597-618.
- Kazamias, A. (1997). The Quest for Modernization in Greek Foreign Policy and Its Limitations. *Mediterranean Politics*, 2(2), pp. 71-94.

- Kırlıdkme, U. (2016). Yunanistan'ın Türkiye Algısı Çerçevesinde Oluşan Balkan Politikası. *Avrasya Etdleri*, 50(2), ss. 49-72.
- Klapsis, A. (2018, September 30). The Prespes agreement: A critical (re)evaluation. *Ekathimerini*.
- Koliopoulos, J. S. (2002). Greece and the Balkans: A Historical Perspective. *Southeast European and Black Sea Studies*, 2(3), pp. 25-38.
- Kondonis H. (2005). Bilateral Relations Between Greece and Former Yugoslav Republic of Macedonia. E. Kofos & V. Vlasidis (Eds), *Athens-Skopje: An Uneasy Symbiosis (1995-2002) ELIAMEP*, pp. 55-88.
- Kut, Ş. (2016). Yugoslavya Bunalımı ve Türkiye'nin Bosna-Hersek ve Makedonya Politikası: 1990-1993. F. Sönmezoğlu (Der), *XX. Yüzyılda Türk Dış Politikasının Analizi*. Der Yayınları, ss. 561-582.
- Kut, Ş. (1997). Makedonya-Yunanistan Anlaşmazlığının Boyutları. K. Saybaşı, & G.zcan (Eds), *Yeni Balkanlar, Eski Sorunlar*. Bağlam Yayıncılık, ss. 287-311.
- Larrabee, F. S. (2005). Greece's Balkan Policy in a New Strategic Era. *Southeast European and Black Sea Studies*, 5(3), pp. 405-425.
- Michas, T. (2002). *Unholy Alliance: Greece and Milosevic's Serbia*. Texas A&M University Press.
- Migdalovitz, C. (1999). Kosovo: Greek and Turkish Perspectives. *United States Congressional Research Service*, pp. 1-6.
- Moustakis, F. (2003). *The Greek-Turkish Relationship and NATO*. Frank Cass Publishers.
- Moustakis, F. & Sheehan, M. (2000). Greek Security Policy After the Cold War. *Contemporary Security Policy*, 21(3), pp. 95-115.
- Nimetz, M. (2020). The Macedonian "Name" Dispute: The Macedonian Questions-Resolved?. *Nationalities Papers*, 48(2), pp. 205-214.
- Nye Jr., J. S. (1999). Yunanistan ve Balkanlar: Bir Fırsat Anı. G. T. Allison & K. Nikolaydis (Eds), B. Tanatar (Çev) *Yunan Paradoksu*. Doğan Kitap, ss. 177-182.
- zlem, K. (2019). Bulgaristan-Yunanistan Nüfus Mübadelesi ile Türkiye-Yunanistan Nüfus Mübadelesi Arasındaki Etkileşimin Değerlendirilmesi. *International Journal of Social Inquiry*, 12(1), ss. 234-235.
- Özlem, K. (2012). Soğuk Savaş Sonrası Dönemde ABD'nin ve Türkiye'nin Balkanlar Politikalarının Bosna Hersek, Kosova ve Makedonya Krizleri rneğinde İncelenmesi. *Balkan Araştırmaları Enstitüsü-Trakya niversitesi*, 1(1), ss. 23-39.
- zser, E. (2022). İki Yznc Yılında Türk-Yunan İlişkerini Yeniden Dşnmek. Esra zser (Ed), *Tarih ve Uluslararası İlişker Perspektifinden Türk-Yunan İlişkeri (1821-2021)*. Boyut Yayıncılık, ss.4-17.
- Panagiotu, R. & Valsis, A. (2014). How is the sovereign debt crisis affecting Greece's relations with the Balkan Countries and Greece's standing in the region? An Initial Impact Assessment. *ELIAMEP*.
- Roudometof, V. N. (1996). Nationalism and Identity Politics in the Balkans: Greece and the Macedonian Question. *Journal of Modern Greek Studies*, 14(2), pp. 253-301.
- Rohdewald, S. (2018). Citizenship, Ethnicity, History, Nation, Region, and the Prespa Agreement of June 2018 between Macedonia and Greece. *Sdosteuropa*, 66(4), pp. 577-593.
- Snmezoğlu, F. (2016). *Son Yıllarda Türk Dış Politikası (1991-2015)*. Der Yayınları.
- Stearns, M. (1999). Yunan Güvenlik Meseleleri. G. T. Allison & K. Nikolaydis (Eds), B. Tanatar

(Çev) *Yunan Paradoksu*. Doğan Kitap, ss. 77-90.

Stefanopoulos, K. (1999). Yunan Dış Politika Meseleleri. G. T. Allison & K. Nikolaydis (Eds), B. Tanatar (Çev) *Yunan Paradoksu*. Doğan Kitap, ss. 167-176.

Türk Dil Kurumu (TDK). <https://sozluk.gov.tr/> (e.t. 14.07.2024).

Triantaphyllou, D. (1997). Greece and the Balkans since 1974. *Hellenic Studies*, 5(2), pp. 169-182.

Tsakonas, P. (2006). Theory and Practice in Greek Foreign Policy. *Southeast European and Black Sea Studies*, 5(2), pp. 427-437.

Tsoukalis L. (1999). Sonuç: Yunan Paradoksunun Ötesi. G. T. Allison & K. Nikolaydis (Eds), B. Tanatar (Çev) *Yunan Paradoksu*. Doğan Kitap, ss. 194-207.

Türbedar, E. (2017). Kosova Sorunu. B. A. Gökdağ & O. Karatay (Eds), *Balkanlar El Kitabı 2. Cilt: Çağdaş Balkanlar*. Akçağ Yayınları, ss.135-148.

Türkeş, M. (2017). Yugoslavya Devletinin Kuruluşu ve Krallık Dönemi. B. A. Gökdağ & O. Karatay (Eds), *Balkanlar El Kitabı 2. Cilt: Çağdaş Balkanlar*. Akçağ Yayınları, ss.15-22.

Türkoğlu, E. (2001). Kosova Arnavutlarının Milliyetçiliği. Ö. E. Lütem, B. Demirtaş-Coşkun (Eds), *Balkan Diplomasisi*. Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, ss. 103-130.

Tziampiris, A. (2004). Greece and the Balkans in the Twentieth Century. T. A. Couloumbis & T. Kariotis & F. Bellou (Eds) *Greece in the Twentieth Century*. Frank Cass Publishers, pp. 136-151.

Uzgel, İ. (2002). Bağlantısızlıktan Yalnızlığa Yugoslavya'da Milliyetçilik ve Dış Politika. M. Türkeş, İ. Uzgel (Der), *Türkiye'nin Komşuları*. Imge Kitabevi, 2002, ss. 117-170.

Uzuner, M. Z. (2011). *Yunan Dış Politikasında Değişim Tartışmaları ve Kostas Simitis Döneminde Ege Sorunu (1996-2004)*, (Doktora Tezi), İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Woodward, S. L. (1999). Yugoslavya Sonrası Dönemde Güvenliği Yeniden Düşünmek. G. T. Allison & K. Nikolaydis (Eds), B. Tanatar (Çev) *Yunan Paradoksu*. Doğan Kitap, ss. 141-151.

Veremis, T. (2017). *A Modern History of the Balkans: Nationalism & Identity in Southeast Europe*. I.B. Touris.

Veremis, T. (1997). Post-1974 Greek Foreign Policy. *Hellenic Studies*, 5(2), pp. 95-108.

Verney, S. (1997). Greece: A New Era. *Mediterranean Politics*. 2(1), pp. 193-200.

Zahariadis, N. (2003). External Interventions and Domestic Ethnic Conflict in Yugoslav Macedonia. *Political Science Quarterly*, 118(2), pp. 259-279.

Zahariadis, N. (1996). Greek Policy towards the Former Yugoslav Republic of Macedonia (1991-1995). *Journal of Modern Greek Studies*, 14(2) pp. 303-327.

Extended Summary

The Balkan geography, which served as the intersection point of the East-West bipolar structure during the Cold War, has been significantly impacted by the transition process in the international system following the end of the Cold War. The uncertain state of the international system has brought the Balkans back to the feature as a center of conflicts and crises. With the disintegration process of Yugoslavia, the frozen issues of the region have reemerged once again, and the Yugoslavia Crisis has engaged the agenda of international politics for a long time. The declaration of independence from the Yugoslavia Federation by the federated republics has led to ethnic conflicts in the region, damaging the relatively stable environment preserved during the Cold War era in the Balkans.

This study aims to outline Greece's policies during the disintegration process of Yugoslavia, focusing on the events in the Bosnia and Herzegovina Crisis, the Macedonia Naming Dispute, and the Kosovo Crisis. Accordingly, a general assessment of Greece's foreign policy has been made initially. Then, the disintegration process of Yugoslavia has been handled, and within the scope of the Bosnia and Herzegovina Crisis, the Macedonia Naming Issue, and the Kosovo Crisis, Greece's Balkans policy has been examined.

The end of the Cold War has not brought about significant changes to Greek national security policies; Turkey has remained the primary security threat for Greece. However, the Yugoslavia Crisis occurred immediately after the post-Cold War in the international system has caused changes in Greece's foreign policy and security understanding. As a substantial actor in the Balkans, Greece has been directly affected by the instability created by the developments in Yugoslavia, therefore Greece's foreign policy has been shaped. The Yugoslavia Crisis began in 1992 and has been an important breaking point in Greek foreign policy, just as the Cyprus Issue with Turkey in 1974. In addition to being geographically part of the Balkans, Greece's Orthodox Christian identity, historical ties with the region, and national security concerns have been substantial factors affecting Greece's policies towards the zone during this period. Greece's general approach towards crisis areas in the Balkans has closely aligned with the Serbs throughout this process. In this approach, Greece has featured its relations of historical alliance with the Serbs. In addition, the shared Orthodox Christian identity of the two states has frequently been brought up. The resonance of Greece's pro-Serbian policies in the Greek public has also played a significant role in the frequent emphasis of these discourses by policymakers. This policy understanding has particularly shown during the war in Bosnia and Herzegovina. Both the public of Greece and its decision-makers have avoided reprimanding the actions carried out by the Serbs in Bosnia and Herzegovina.

The issue primarily concerned Greece during the disintegration process of Yugoslavia and the most occupied the agenda of Greek Balkans policy has been the dispute over the name of Macedonia. The founding of a new state with the name of Macedonia has been met with strong opposition in Athens. In terms of Greece, this situation has been perceived as a threat towards both its national security and its identity. Athens has become a part of the instability in the Balkans due to its disagreement with Skopje. The naming dispute with Skopje has proceeded as an unresolved issue between the two states in Greece's foreign policy for a long time. Athens' uncompromising and rigid policies towards Macedonia have led to negative consequences for Greece. The Skopje policy adopted by Greece, a member of the European Union, has differed from that of its European partners. During this period, Greece unable to develop harmonious policies with its European Allies, has faced political isolation. In the first half of the 1990s, Greece's Skopje-Centered Balkans policy appeared to lack success.

By the end of 1995, the Athens administration cognizancing its mistaken policies in the Balkans has developed a different approach in the region. With Costas Simitis, Greece has attempted to recover political isolation by adopting more moderate policies and embracing a European vision. However, Greece has found itself caught in a dilemma between its European Allies and the Greek public in its policies towards the issue areas in the Balkans, which has been emerged in the Kosovo Crisis. Despite the reactions from the Greek public, the Athens decision-makers have endeavored to behave in collaboration with its European Allies regarding the developments in Kosovo. Nevertheless, Greece has pursued a cautious approach in its policies towards Belgrade.